

Resilience

Componist: Klaas Coulembier

Aanleiding

De opdracht voor dit werk was een compositie te schrijven die past in de herdenking van Wereldoorlog I, zonder het oorlogsgebeuren zelf centraal te stellen. Er moest eerder worden stilgestaan bij *hoe* de oorlog herdacht wordt, met name in en rond Ieper. In 1920 publiceerde de Canadese luitenant kolonel Henry Beckles Willson een boekje met als titel *Ypres, Holy Ground of British Arms*. Hij beschrijft de idyllische stad zoals ze eruit zag voor de oorlog en geeft ook een nauwkeurig verslag van de drie 'battles of Ypres'. Hij bekritiseert ook (toen al!) de manier waarop middenstanders uit andere steden in Ieper cafés en tavernes openden om winst te maken op de kap van het oorlogstoerisme. In het voorwoord van het boekje houdt Henry Beckles Willson een vurig pleidooi voor het behouden van de ruïnes van Ieper als een soort openluchtmuseum en memoriaal. De gebombardeerde stad zou zo een getuige van de oorlog zijn, een herinnering voor volgende generaties aan de waanzinnige jaren 1914-1918. De Ieperse bevolking toonde zich echter veerkrachtig (vandaar de titel *Resilience, Veerkracht*) en besliste om de middeleeuwse stad zoveel mogelijk in ere te herstellen.

Het verhaal van het werk

Deze compositie speelt met de mogelijkheid dat Ieper effectief een groot openluchtmemoriaal zou zijn geworden. Tijdens de openingsmaten van het werk ligt Ieper volledig in puin. De snelle afwisseling tussen troosteloze, donkere passages en meer opzwepende fragmenten wijst op de spanning tussen zij de ruïnes willen bewaren en de bevolking die het gewone leven terug wil opnemen. Een langzaam middendeel verwijst naar het scenario waarbij de stad effectief tot gedenkteken herleid zou worden. Na deze muzikale bezinning neemt de levenslust van de Ieperlingen de bovenhand in een opzwepende beweging. Als finale worden de snelle en langzame thema's bovenop elkaar geplaatst. Ieper zoals het vandaag is: een bruisende stad die tegelijk de herdenking van het verleden hoog in het vaandel draagt.

De muziek (voor de liefhebbers)

Het volledige werk is gebaseerd op twee muzikale elementen: één **akkoord** en één **melodische lijn**.

Het **akkoord** is in de muziekgeschiedenis en muziektheorie gekend als het *mystiek akkoord*. Het was een alternatief voor de klassieke harmonie en werd vooral gebruikt door de Russische componist Aleksandr Skrjabin. Skrjabin stierf in 1915, niet door de Eerste Wereldoorlog, maar door een banale

infectie van een puist op zijn bovenlip. Dit akkoord is in zijn basisvorm opgebouwd uit kwarten: DO – FA# – SIb – MI – LA – RE.

De **melodische lijn** is nieuw gecomponeerd en bestaat uit 18+1 toonhoogtes die in groepjes van drie kunnen onderverdeeld worden.

De eerste drie noten vormen een stijgende kleine drieklank. De tweede groep is een dalende kleine drieklank een halve toon lager. Ook groepjes drie en vier horen bij elkaar: een dalende lijn met één kleine secunde (fa-mi) gevolgd door een stijgende lijn met één kleine secunde (do#-re). Groep 5 zijn de eerste drie noten van het hierboven vermelde mystiek akkoord. Groep 6 is groep 1 achterstevoren. Op het einde komt er nog een melodische sprong van een grote septiem (mi-re#).

Het werk begint met het mystiek **akkoord**, zowel in arpeggio (kwintool in de opmaat) als in akkoordblokken. Verschillende orkestrale kleuren schuiven in en door elkaar. Een trio van fagot, Engelse hoorn en hobo geven de desolate sfeer weer van een stad die in puin ligt. Dit wordt gevarieerd hernomen door drie trompetten. Het tempo wordt stilaan opgedreven, en voor het eerst klinkt er een eerder hoopvol motief (**A**). Dit wordt echter snel de kop in gedrukt en het mystiek **akkoord** neemt alweer de bovenhand, deze keer in een zacht register. Plots (Subito Allegro) weerklinkt er een hoekig thema, de eerste volledige voorstelling van de **melodische lijn**. Ook deze opflakking duurt maar even, want aan **B** (Tempo 1) nemen de bassen hetzelfde melodische materiaal mee naar de diepste regionen van het orkest. Na een kleine orkestrale opbouw met climax volgt er een herhaling van de eerdere uitbarsting (Subito Allegro). Opnieuw (aan **C**) verhinderen de bassen dat dit thema (dat symbool staat voor het optimisme na de oorlog) zich volledig kan ontwikkelen. Na een korte overgang volgt het langzame deel (**D**). Op een bedje van trombones en fluiten presenteert de solistische hoorn een melancholische melodie, gebouwd met de 19 noten uit de **melodische lijn**. De laatste 'geste' van deze solo is een kwintool; enerzijds een verwijzing naar de opmaat van het stuk, maar ook een knipoog naar kwintool uit de hoornsolo uit het tweede deel van de *Suite für Blasorchester* van Oliver Waespi – ooit legendarisch uitgevoerd door Tim Coulembier.

D Adagio contemplativo ♩ = 60

De klarinet, Engelse hoorn en fluiten nemen dit thema over en brengen het samen met het orkest naar een eerste (kleine) climax. Hierna wordt het thema nog eens voorgesteld door de hobo solo (**E**), waarna de grote climax het langzame deel afsluit. Nog voor de laatste tonen van het slotakkoord zijn uitgestorven, begint de snelle finale al op te borrelen in de trombones en fagotten (**F**). De eerste zeven noten van de **melodische lijn** worden staccato voorgesteld in het lage register. Eerst twee noten, dan drie, dan vier, dan vijf, dan zes, en dan verandert de maatsoort naar een 7/8. Deze zeven

noten vormen nu een ostinato waarboven het orkest openwaaiert tot aan de *Presto* aan **G**. Een nieuw ritmisch gegeven wordt hier geïntroduceerd door de klarinetten en snare drum. De saxen vervoegen de rangen terwijl trompetten en trombones snedig uit de hoek komen. Aan **H** wordt het tempo iets rustiger en volgt een solistische passage voor houtblazers. De hobo stelt een asymmetrische realisatie van de **melodische lijn** voor met veel maatwisselingen en effectjes. Dit wordt in een anarchistische canon uitgebreid met fluit en piccolo. Aan de letter **I** transformeert het koper dit tot een bombastische fanfare. Een uitgestrekte chromatische lijn brengt het ritmisch gegeven van de klarinetten terug (**J**), en daarmee is de finale nu echt ingezet. Bovenop deze ritmische cadans spelen eerst de houtblazers het thema van de langzame beweging. Daarna zijn de trompetten aan de beurt (**K**). Zij spelen hetzelfde thema, maar aan de helft van het tempo. Tijdens de slotmaten presenteren de hoorns nog een laatste keer het **mystiek akkoord**, waarna het stuk in majeur en met een oorverdovende kwintool in het slagwerk eindigt.